



| | | | | | | |
|---|---|---------|---------|-------------|------------|------------|
| 17.07x15.38 | 1 | עמוד 29 | כותרת - | ישראל היום! | 09/12/2019 | 71105598-6 |
| בועז סנג'רו - ראש החטיבה למשפט פלילי וקרימינולוגי - 26330 | | | | | | |

בועז סנג'רו



חילוט רכוש כענישה לפני משפט

אלא שלמרות שקבע שהחילוט היה בלתי חוקי, הסתפק השופט בהכשרה בדיעבד של חילוט חפצי האמנות על ידי בתי המ"שפט השלום והמחוזי, וביטל רק את החילוט המשפילי-בעליל של התכשיטים. חבל שנמנע ממתן מסר ברור יותר למשטרה. מפרסום בתקשורת לפני כשבוע עולה שהתשובה לשאלת השופט עמית בדבר שכיחות התופעה היא חיובית: "משרד מבקר המדינה מחבר בימים אלה דו"ח ביקורת על מדיניות החילוטים (החרמת כסף ורכוש) שהנהיג פרקליט המדינה שי ניצן... אחת מרפורמות הדגל של ניצן... הדו"ח... מעלה חשש כי המדיניות פוגעת בזכויות חשודים... בשנים האחרונות הרחיב ניצן את היקף ההחרמות, כך שלעיתים כל כספו של חשוד מוחרם והוא נאלץ לחיות ללא חשבון בנק וכסף זמין... בשנים 2008-2017 הוחרמו מחשודים ... 3.5 מיליארד שקלים, אולם כ-3 מיליארד מהם הוש"בו בהמשך". מדובר בתופעה רחבת היקף. המשטרה רומסת את זכויותיהם של חשודים ונאשמים ובתי המשפט אינם מושיעים מעניין ומדאיג להשוות את מדיניות החילוט החדשה עם מדיניות ריבוי המעצרים. מטרותיו של המעצר הקבועות בחוק הן בעיקר שמירה על הציבור מפני אנשים מסוכנים פיזית, כגון כשמדובר בעבירת רצח או אונס, ומניעת שיבוש הליכי חקירה ומשפט כשיש ראיות לניסיון לשבשם. המעצר הוא החריג: ניתן וצריך לחקור גם בלי לעצור.

מדוע חקירה במעצר היא אצלנו אירוע רגיל? תשובתי היא שבניגוד לחוק, משתמשים במעצר להפעלת לחץ על חשודים להודות. ברומה, נראה שגם חילוט הרכוש הפך למכשיר להפ"עלת לחץ על חשודים ונאשמים להודות במסגרת עסקת טיעון או להעיד נגד אחרים. מעבר לפגיעה הקשה בזכויות האדם בניגוד לחוק, דרך חקירה אגרסיבית שכזו צפויה לפי מחקרים שנעשו בעולם לייצר הודאות שווא, שמוליכות להרשעות שווא.

חברתנו מתהדרת בחוקת החפות, שלפיה אדם הוא בחוקת חף מפשע אלא אם כן אשמתו הוכחה מעבר לספק סביר. במציאות הישראלית, ברובם המכריע של המקרים הנאשם מורשע גם מבלי שהוכח כי עבר עבירה, במסגרת תעשיית עסקות הטיעון. יתרה מזו: המשטרה והפרקליטות לא תמיד מוכנות להמתין לפסיקת בית המשפט ואצה להן הדרך להעניש את החשוד.

לפני כשנה פשטה המשטרה על ביתם של איריס ושואל אלור ביץ'. בידי השוטרים היה צו שהסמיכם לתפוס רק "כל מסמך ו/או חפץ הדרושים לחקירה, לרבות מחשב..." בפועל, הגיעו השוטרים עם שתי משאיות, העמיסו חפצי אמנות ו"הפשיטו" את בני הזוג מהתכשיטים שענדו. המשטרה ניסתה ליצור לע"צמה יש מאין סמכות של "חילוט רכוש בשווי העבירה", מושג הנזכר בחוק איסור הלבנת הון, גם ללא צו שיפוטי.

על כך כתב שופט בית המשפט העליון יצחק עמית בהחלטתו בנוגע להחרמת רכושם האישי של הזוג אלוביץ' במסגרת חקירת תיק 4000: "אף שהמשטרה יכולה היתה לבקש מראש צו תפי"סה של חפצי האמנות והתכשיטים, היא לא עשתה כן. אם סבור הקורא כי המשטרה הופתעה למצוא בביתם של העוררים חפצי אמנות, נספר כי הגיעה לביתם של העוררים עם שתי משאיות ושמאית להערכת החפצים, ורוקנה את הבית מחפצי האמנות. נטען כי באותה הזדמנות, לצד התכשיטים שנתפסו, הורד שעון מידו של העורר, העוררים הסירו טבעות נישואין מאצבעותיהם, והעוררת הסירה גיילים מאוזניה - וכל אלה נתפסו ללא צו תפיסה, ובגדר חילוט זמני של רכוש בשווי. וכל זאת, כאשר בצו החיפוש עצמו נכתב בסעיף ההערות כי 'אין להשתמש בצו זה למטרה שאינה מפורטת לעיל...' אנו נמצאים בשלב חקירה, לפני כתב אישום, וכאשר חוקת החפות עדיין מרחפת ממעל. לטעמי, קשה להלום התנהלות מעין זו, והתקשיתי להבין אם מדובר בפרקטיקה הנהוגת על ידי המשטרה. אם אכן כך - יש להפסיקה לאלתר."